

5 січ 1934 РВ
1933-81 10

ПРОБОЕМ

ЧАСОПІС
ПІДКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ 1.
ЧИСЛО 8-10.

ПРАГА
жовтень—грудень,
1934.

Відповідальний редактор: СТЕФАН РОСОХА.

Боєвір.

НЕ РАБСЬКИЙ ПЛАЧ.

(Сонет).

Лунають дзвінко голосні пісні,
Тремтить під кроком дужих ніг дорога.
На всіх обличчях глядачів трівога, —
Юнацькі-ж лиця — гордістю ясні ...
Вперед! вперед! До бою! У борні
Згоряте занози пут й ярма тяжкого,
І засіяє наша перемога
І гимн заграють сурми звитяжні ...
Не рабський плач, не скарги й не ридання,
Не вірність катові та не братання
Нас виведе на волю, де краса ...
Лиш чину невгласиме хотіння
Струсне із нас вороже володіння
Й побідним „Слава“! спише небеса.

Ю. Боршош-Кумятський:

ЛІТО.

Сіло сонце на березі Тиси,
асфальти, як масло, розтопились,
регуляціями ріжуть кризи
Вербникові в Рахові. Дожились.

Тягнеться з руксаком в корчі стати
обгорілій спекою туриста;
(ах; хочеться „змерзліни“ лизати,
ах, хочеться втікнути до міста).

В улицях стойть фатаморгана,
пріє жид у подертім кафтани,
разить ухо жебракова ґама,
казять очі написи погані.

Мріє Рахів сонцем пелехатий,
а на шляху стогне літня тиша,
Гуцул мовчики учатися читати
найновіші Батькові афіші.

Другий з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття.

Про II. з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття, що відбувся 1. липня 1934. р. в Мукачові, писали майже всі газети на Підкарпатті і вся українська преса за границею. Подрібно подали його перебіг, а деякі зачіпили також ідеологічну сторінку. Правда, висвітлювали її зі свого партійного становища або національної приналежності. Тому вона вийшла дуже покривлена і українське громадянство, а особливо молодь, що не була на II. з'їзді не має ясних і правдивих уяв про з'їзд. Многі газети навмисне оминали слово „народовецький“ або подавали менше число учасників з'їзду і т. д. Тим часом другий з'їзд народовецької молоді Підкарпаття був найбільший і наймогутніший від всяких і всіх з'їздів, які до цього часу бачило Підкарпаття.

І. Перший і другий з'їзд.

Коли порівняємо другий з'їзд народовецької молоді з першим, то побачимо велику ріжницю. Перший з'їзд народовецької молоді в 1929. році був тільки національним пробудженням. Він мав на меті два завдання: перегляд сил і заява перед світом, що ми є частиною великого українського народу.

Другий з'їзд був не лише п'ять разів більший (бо було десять тисяч учасників), але мав також вищий рівень і вищу ціль. Він є переломом в національнім житті української молоді на Підкарпатті. Він доказав, що народовецький рух на Підкарпатті набрав значення загального українського народовечства. Що українська молодь на Підкарпатті відчуває не тільки етнографічну приналежність до української нації, але також духову, культурну і волеву соборність. Він надав народовецькому рухові нове життя, новий і всесторонній напрям національної боротьби, нову ідеологію.

Він показав, що народовечство не є то саме, що народність. Але народовечство є чимсь вищим. Воно вповні відповідає латинському слову націоналізм. Отже народовцем або націоналістом не є ще кожний той, хто себе назве українцем, що означає тільки приналежність до української народності. Але народовцем або націоналістом є лише той, у кого початком і кінцем всього є народ (нація). Народовечство або націоналізм це є певний життєвий світогляд, після котрого народ є основною найвищою цінністю; над то вже нічого нема. Все мусить бути підпорядковане потребам народу. Над політикою, особистими інтересами, партіями, клясами і т. д. є народ. Оце є народовечство або націоналізм зі своїми атрибутами: віра в народ, віра в себе, у власні сили, безкомпромісність, рішучість, сильна воля, відважність, непримиримий бій з ворогами. Цими засадами керувався і другий з'їзд народовецької молоді.

Тому з радістю з'їзд стверджив зріст визвольницького руху та посилення чинної боротьби проти всіх ворогів на всіх українських

землях за осягнення найвищого націяльного ідеалу. Рішучо закликав українську молодь пірвати з пасивністю, спокоєм, рабським страхом, сумом та плачем, а плекати в собі дух боротьби, динамізму, волунтаризму, активності та агресії. Бо лише боротьба є підставою життя. А боротьби сильно потребуємо проти марксизму, комунізму, класової боротьби та інтернаціоналізму і споріднених з ними ідей, що розкладають сили української нації, руйнують її єдність. Отже Ц. з'їзд на шлях націоналізму — шляхетної сили, яка одиночка скріпить українську націю внутрі та зміцнить її назовні. З'їзд закликає молодь валити рештки червоних поганських перунів, а роздувати світло полумя єдії націоналізму. Виставляє гасло власних сил, бо тільки власними силами дорогою національного визволення здобудемо для народу краще завтра. Закликає плекати сильну волю серед молодих борців за майбутнє українського народу, бо тільки єдина збірна воля цілої нашої нації піднесе її дорівня творців світової історії.

2. Загальне положення українського народу.

При розборі загального положення українського народу, з'їзд констатував взаємне порозуміння всіх ворогів України, що проявляється у ріжких пактах, а зокрема відкинув визнання ССР владою ЧСР та проголосив, що український народ ніколи не погодиться з актами створеними по за його волею. З'їзд стверджує, що Москва найзлочиннішими засобами, аж до голодового виморювання міліонів включно змагається зламати силу українського народу та його могутчу волю до власної державності. Що Польща ганебними законами, гнетом, крівавим терором, шибеницями, тюрмами, „паціфікаціями“ і концентраційними таборами намагаються спинити непереможний визвольницький рух українського народу на Західній Україні. Що Румунія сплюндрувала вікові культурні та економічні надбання українського населення Буковини та Бесарабії і зухвалою денаціоналізаційною політикою рятує себе перед неминучою витратою захоплених земель українського народу.

3. Політичне положення українського населення на Підкарпатті.

З'їзд заявив, що ЧСР до якої добровільно прилучилося українське Підкарпаття, за 15 літ, не додержала своїх зобовязень супроти нього, а обернулася у фактичного пана нашої землі. Стверджує, що влада спекулює на гаслі автономії для Підкарпаття, переводячи свою імперіалістичну політику, та заявляє, що ніякі пародії прав українського народу не задовольнять його та не спинять на шляху до осягнення його найвищого ідеалу. З'їзд з обуренням відкидає спроби створити нашого населення якусь окрему „підкарпатську“ націю, бо Підкарпаття заселює частина великого українського народу. А рішучо домагається негайногого прилучення до Підкарпатті тих земель під Словаччиною, де живе компактною масою понад 200,000 українців. Також з обуренням відкинув міжнародне торгування землями українського народу, польсько-мадярські ревізіо-

ністичні посягання на них, як також бундючі власницькі заяви чеських політиків та проголосив, що єдиним господарем Підкарпаття є український народ. Бо коли ми добровільно увійшли в державний склад з іншими народами, тим ще не зрекліся права рішати про себе самих, не зрекліся кінцевої цілі нашого народа здобути Національну Правду.

З'їзд вказав на галапасування на українськім народі чужих політичних партій та осудив прислужницьку ролю в них українців. З'їзд констатуваа, що наші парляментарні представники та представники в органах місцевої самоуправи не заступають у належний спосіб інтересів українського народу Підкарпаття та навіть у більшості не належать до української національності і ведуть політику ворожу інтересам українського народу. Тому з'їзд закликав українське населення Підкарпаття вибирати таких заступників, що будуть боротися за добро української нації. З'їзд заявив, що українська молодь на будуче не дозволить розривати самих себе ріжних нам чужих політичних партіях, що використовують нашу енергію для своїх особистих цілей, а не для добра народу. Що буде боротися проти всіх політичних груп, що не тільки не приносять жадної користі нашему народові, а противно, чим дальше, тим більше троять наше життя, розбиваючи національну єдність на ріжні неприродні серед нашого народу соціально-господарські противенства.

Лише самостійна, незалежна українська політика, оперта на волі і силі самого українського народу Підкарпаття та узгіднена з політичними прямуваннями цілої української нації, є працільною і для нашого народа корисною. Тому з'їзд уважає незалежну українську політику.

4. Соціально-економічне положення.

На полі соціально-господарчім з'їзд ствердив, що на Підкарпатті провадиться політика визиску та господарського зубожування. Що українське селянство виснажуване податками, убожіє і пролетарізується. Що сільське і міське робітництво, позбавлено праці, терпить нужду. Що Верховина постійно голодує. Тому з'їзд вимагає від влади зниження податків та інших державних тягарів, а рішучо додмагається негайної допомоги бідуючому українському населенню Підкарпаття, як також всякого рода праці, розділення державних та приватних великих маєтків, як „Латориця“ на Підкарпатті і передання їх без викупу безземельному та малоземельному селянству. З'їзд закликав всіх до розбудови національної кооперації всіх родів, ремісничо-торговельних підприємств, щоб усунути безоглядний визиск нашого народу жидівсько-мадярсько-чеським елементом.

5. Культурно-освітнє положення.

На полі культурнім, від заявляє, що культурне будівництво на Підкарпатті мало й буде мати за основу українську національну культуру. Тому від відкидає чужу московську, мадярську, чеську чи ін-

тернаціональну культурну асиміляцію Підкарпаття. Закликає українську молодь організувати „Просвіти“, курси, дитячі притулки, літературні кружки і т. п. та до пильної праці в них. Домагається введення української мови, як урядової, до всіх урядів Підкарпаття та обовязкове уживання її у всіх урядових друках і публічних написах. Домагається респектування загального українського національного гімну і гербу, а особливо синьо-жовтого прапору, як автономного символу, під яким пррапором відбулося і добровільне приєднання Підкарпаття до Ч. С. Р.

З'їзд вимагає добудови українського нижчого і середнього шкільної освіти серед молоді. Домагається засновання української гімназії середньої господарської школи в Драгові та Нересниці, а університету та політехніки в Ужгороді, згайдно перенесення до Уж-Високого Педагогічного Інституту в Празі і Української Господарської Академії в Подебрадах. Домагається переведення навчання у всіх школах з московською викладовою мовою, наприклад гімназія та учительська семінарія в Мукачові, на мову українську і введення фонетичного українського правопису до всіх шкіл на Підкарпатті. З'їзд домагається усунення з шкільного апарату московських емігрантів та місцевих москвофілів і їх протекторів та **краєвого інспектора Вондрачка** і на їх місце назначення українців. Протестує проти усування із шкіл учителів української народності, що не є горожанами, бо вони сини того самого народу що ми, мають право жити і працювати на українській землі. З'їзд протестує проти чехізації Підкарпаття і домагається ліквідації чеських шкіл. Протестує проти **назначення директором ужгородської гімназії чеха Яначка** (бо вже чеха директора мавмо в Берегові) і домагається на його місце українця. Протестує проти незаконного вводження до українських шкіл московських неапробованих підручників, що робить директор **Сулинчак** в Хусті а **Драгула** і **Хромяк** в Мукачові і проти переслідування ними українських професорів, домагається їх усунути і на ті місця назначити українців. До українських шкіл — українська дитина з українським директором і професорами!

З'їзд протестує проти прикривання іменем Духновича, що був щирим сином українського народу, московську політику, що руйнує єдність нації і гальмує її розвиток.

Визнаючи важу релігійного виховання народу, з'їзд стверджує, що церква на Підкарпатті не все йде згідно з потребами української нації, а окрема стверджує, що православіє на Підкарпатті уживають москалі для розкладу і розбиття української національної енергії. Тому з'їзд закликає українське населення не піддаватись намовам до роздору та звертається до церковної гієрархії із закликом, зрозуміти потреби часу і разом зі своїми вірниками іти до спільнії мети. З'їзд закликає українське духовенство по селях допомагати народним, просвітним та господарським стремлінням та бути дійсними пастирями своїх вірних.

Також з'їзд закликав молодь вступати в спортивні товариства і закладати нові центри фізичної культури — руханкові, спортивні, пластові, сокільські, січові і т. д. і поширювати їх у широкі маси української нації, а рішучо поборювати алькоголізм і курення!

6. Перебіг з'їзду і закінчення.

З'їзд зачався 30. червня нарадами Організаційного Комітету З'їзду зі звязковими з поодиноких міст Підкарпаття і пластовим табором на Чернечій Горі, де була пластова ватра з програмою. В неділю 1. липня рано на Чернечій Горі коло монастиря відбулася Служба Божа. Потім величаво-маніфестаційний, десятитисячний похід молоді рушив через Підманастир і Росвигів вулицями Мукачова до міського театру. По відкритті зборів всі присутні повстанням з місць віддали честь молодим героям, що жертвували своє життя за рідний край в бою з румунами під Сиготом в 1919. році. Далі відчитано шість рефератів і винесено резолюції, що надруковані в 7. числі „Пробоем“. Кожна точка резолюцій була приймана і ухвалювана зокрема. А по прочитанні всіх резолюцій голова зборів ще раз поставив всі резолюції під голосування. І так з'їзові збори ще раз приняли всі резолюції гучними оплесками. Отже неправдою є, як писав соц.-дем. „Вперед“ з дня 15. липня, що резолюції II. з'їзду не були поставлені під голосування і не були прийняті!

По ухваленні резолюцій було прийняття вільних внесків, з яких важніші є: 1. Припоручено Народовецькому Союзу дальнє скликування з'їздів української народовецької молоді Підкарпаття. 2. Припоручено Народовецькому Союзу заложити Комітет для збудування в Мукачові памятника нашого славного князя Федора Корятовича, який привів з України частину наших предків і який володів в Мукачівськім замку. 3. Припоручено Народовецькому Союзу виконати всі резолюції і постанови, які ухвалилося на II. з'їзді народовецької молоді.

Потім прочитано цілий ряд важніших привітів і закінчено збори.

По полуночі відбувся на Чернечій Горі Народний Фестин, в якім взяли участь читальні т-ва „Просвіта“, пластуни, січовики та інші організації. Вечером в театрі відбулася вистава „Нахмарило“, а в готелі „Звізда“ танці.

Другого дня відбулися наради Народовецького Союзу і на цім скінчився другий з'їзд народовецької молоді.

Варто згадати, що з'їзд відбувся величаво, без жадних інцидентів і провокацій. Лише в суботу вечером комуністи засипали цілу вулицю, що веде в Мукачова на Чернечу Гору, комуністичними лєтючими проти з'їзду, але які не мали найменшого впливу на здорову національно українську молодь. Тільки на самий з'їзд привезли пани з Ужгороду автом соціал-демократичний „Вперед“, якого ніхто не хотів брати, хоч роздавали даром.

Другий з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття дійсно доказав, як глибоко впustив своє коріння український націоналізм серед молоді на Підкарпатті і яким швидким темпом йде вперед до світлої перемоги над всіми ворогами українського народу.

За душу молоді.

„Дайте мені на 50 літ виховання молоді, а я перебудую світ!“ — сказав німецький філософ Лейбніц. Думка ця безперечно правдива, бо молодь — це активна сила всякої нації. Нація, що її молодь не палає чином — гине. Тому бачимо, як суспільні рухи, що хотять жити і рости, доцільно і оправдано захоплюють молодь. Хто має у своїх рядах молодь, той мусить виграти, бо молодь — це безкомпромісівість, ідеалізм, героїзм і самопосвята.

Наши „поважні та заслужені“ громадянне дивляться на молоде покоління якось „непевно“. Дивує їх, що молодь критично судить їхні політичні „тактики“, „програми“, „хитрунства“ і т. д. Дивує їх (а навіть лякає), що молодь ставить справу руба і рішучо виступав проти „тихої“ тактики старих; Не угода з власними зрадниками, що служать чужинцям, не угода з ворогом принесе нам краще майбутнє!

Ідеї захоплюють маси лише тоді, коли вони потверджені чином. Молодь хоче чину, тому силою факту молодь стає керманчиком національного життя на всіх ділянках.

Наши поважні громадянне віддали молодь під необмежений вплив чужинців, які виховують з неї запроданців та інтернаціональних лицарів. А тим часом Сталін кує зі своєї молоді „ударників“ комунізму та запеклих ворогів всього, що противиться московському імперіялізму, а теж саме роблять і другі провідники націй.

Наши „провідники“ того не роблять. У нас покищо молодь, ратуючи свою душу, мусить виховуватися сама. Плекання характеру, активності і чинної любові — ось напрямкі нашої вихови. Характер зрівняє нас з іншими, лише так відчуємо, що ми люди а не раби. Активність навчить нас хотіти, активність змінить психіку завжди „посліднього русина“. А чинна любов примусить розвинути духові й фізичні здібності до найвищого степеня і віддати їх на службу нації. Вона навчить, що ціллю життя є служити народові, а не партіям чи соціалізмові.

Не просльбами, протестами, депутатіями та пустими фразами здобувається краще. Лише безкомпромісова боротьба, героїзм і самопосвята доведуть до мети. Історія Ірландії, Польщі, Італії, і т. д. це прекрасно потверджують.

Сьогодні крізь господарська і моральна. Тому з подвійною увагою українській молоді треба вирізбити свій духовий характер. І коли молоді поведеться ця праця, українська нація може спокійно і певно ступати у світові завірюхи.

Молодь повинна знати, що не тихе життя, мов Адама в раю, чекає на неї. Боротьба, амагання, перегони, де завжди виграють сильніші. Хотіння — це та чарівна сила, що доказує чудес; здобуває і перемагає. На „наукові“, теорії що бехарактерність виличають героїством, дурноту геніялістю а власні посади ставлять центром життя нації — молодь мусить відповісти незломним характе-

ром і працею для „живих і мертвих і ненароджених в Україні й не Україні сущих“.

Служити народові значить розвинути свої здібності і віддати їх на добро народу, а не на добро власне. Про значіння фізичної сили нема двох думок. А духовна сила ще більша могутність. Бо що значать мільйони вояків проти того розуму, що винайшов смертельний газ? Отож в великим фанатизмом, завзяттям, витревалістю треба братися українській молоді до науки. Розуміється, що та наука мусить бути національна, мусить відповісти потребам нашого життя. Бо чужа „вченість“ шкодить більше, ніж фізичне поневолення. Не той раб, що закований, а той, що не бачить кайданів. Тому 1) моральне відродження нації через молодь, 2) захист українського життя, 3) тип творчого українця, 4) послідовність у боротьбі, 5) підпорядкування всіх ділянок національного життя одній меті мусить мати на увазі кожний, що так чи інакше має вплив на формування душі української молоді на Підкарпатті.

І. Г.:

„Земля і Воля“.

10 вересня ц. р., коли сонце немилосердно пражило карпатські гори, члени народовці „нашої“ могутньої республиканської партії з високої гори пустили маленьку грудочку снігу, яка (так вони запевняють) покотилася вниз.

В цей день вийшло перше число „Землі і Волі“. Редакція в передовій статті оголошує, що „народовці члени нашої республіканської хліборобської партії на цей часопис довго чекали з нетерпінням“. Далі в тій же статті народовці такими словами наводять свою мету: „На Підкарпатті селянин має бути головним чинником економічним і політичним, він має бути на своїй землі вільним паном“. А ще дальше редакція підкреслює: 1) переконання членів партії, що правда є по їх боці; 2) віру їх, що народ не все буде погноєм ворогів; 3) любов до свого народу. Під кінець не забуто, звичайно, і про нашу, мировими договорами забезпечену, автономію.

Проглядаючи „Землю і Волю“, першим ділом повстають питання: яка це „наша“ та ще й могутня республіканська партія? І чому то народовці-члени тієї „нашої“ партії примушенні були так довго чекати та ще й з нетерпінням на „Землю і Волю“? На ці ясні питання відповідь є лише така: „Наша“ партія—це чеська аграрницька партія. А нарововці — члени її примушенні були так довго чекати на „Землю і Волю“; бо керовники тієї партії, пани чехи, лише тепер уділили на цей часопис якусь там частку грошей.

Взаємовідносини Підкарпаття до чеської аграрницької партії можна порівняти до ягняті, що опинилося в лабетах найдженого вже вовка. Вовк після їди на відпочинку бавиться з ягням, насолоджуючись тим моментом, коли кістки ягняті будуть хрущати на його хижакьких зубах.

Чеська аграрницька партія володів Підкарпаттям уже 15 років... Її посли та сенатори в законодавчих палатах, а інші політичні діячі

в своїх партійних часописах запевняють, що лише вони допомагають економічному й культурному піднесенню Підкарпаття. Конкретно-ж Підкарпаття чеськими колоністами, наділівши їх нашою землею. Тож вони обсадили всі уряди чехами. Тож вони в культурну ділянку відкрили по наших селах 160 чеських шкіл. Тож вони чехізують ім невигідно було заключати з Мадярщиною умову на вивіз нашого дерева, бо Мадярщина домагалася частинної виплати за дерево не грішми, а збіжжам. Тож вони в спілці з жидами ведуть на нашій землі колоніяльну політику. Тож під їх режіром роками вже голодує наш верховинський народ. Тож вони підгодовують той народ тухлою кукурудзою... Отже — республиканська партія веде на Підкарпаттю політику нечуваного визиску та винародовлення нашого народу. І в політиці цієї партії беруть участь деякі тутешні люди, що називають себе „членами-народовцями нашої республіканської партії“.

Чи може народовець допомагати ворожій його народові партії визискувати свій народ? Ясно, що ні! А тому, хоч в чеській аграрницькій партії і єсть „тutoшняки“ що називають себе русинами, рускімі, українцями-народовцями ці „політики“ називати себе не сміють.

Наш народ упосліджений, терпить на своїй землі муки головним чином тому, що політичні проводирі його — інтелігенція пішли чужими дорогами. Одні — во ім'я спільної ідеї аграрізму стали чеськими аграрниками; другі — во ім'я міжнародньої солідарності пролетарів служать чеській соц.-демокр. партії; треті во ім'я спільного католіцизму служать чеській „лідовій“ партії. В дійсності всі наведені вище чеські партії (і цілий ряд ще інших) ведуть у нас колоніяльну — грабіжницьку політику в інтересах лише Чехії і на велику шкоду нам.

Висновок із вище наведеного є лише один, його голосить **національна молодь Підкарпаття**: Коли дійсно хочемо, щоб наш народ не був погноем для других, щоб його не виголодовлювали та не винародовлювали мусимо вести свою політику у своїй (чи у своїх) **самостійній українській партії**. На цей шлях має стати вся чесна підкарпатська інтелігенція.

Сучасні наші політики, що плутаються тепер по чужих чеських партіях, гадаємо, щиро вірять у здійснення забезпеченості не тільки мировими договорами, а й самим п. міністром Бенешом — автономії. А коли так, то во ім'я цієї автономії давно вже пора нам почати вести свою політику в **самостійних партіях Підкарпаття**. Бо якож буде виглядати в майбутньому автономне Підкарпаття під керовництвом чеських політичних партій?

Члени чеської аграрницької партії, що купчаться біля „Землі і Волі“ мусять памятати, що „пущена ними з високої гори снігова грудка“ ніколи не зросте у великий сніговий вал, а розтопиться в ненависті та люті нашого народу, що корчиться в муках без власного політичного проводу.

Цікаво, у „Землі і Волі“ найшли собі приміщення і... соціалістичні „коржики“ та „ромжики“. Без цього буряну не можуть обійтися навіть і аграрники.

Василь Попадинець:

Відповідь на одну промову.

Скорійше загрозливий стан міжнародних відносин ніж бажання дійсної направи надзвичайно тяжких відносин на Підкарпатті виміг від визначніших політичних чинників ЧСР цьогорічних поїздок до нашої країни.

Започаткував їх міністер закордонних справ Бенеш.

Сьогодня вже з певністю можна твердити, що його подорож, крім промови, нашему народові нічого не принесла.

Промова, широко закроєна, виголошена аж надто урочисто та демонстративно. Крім того була вона сильно пресою розголошена, а до того ще й видана брошурами в мовах: чеській, українській та московській. З цього виходить, що промові автор сам і інші політичні чинники ЧСР надають великого значіння і головно це примушує нас забрати з приводу неї слово.

Не всім читачам нашого журналу відомо, що в цій справі забираємо слово не перший раз. Забираємо його по третє, а перше було сконфісковане разом з цілим накладом 6. числа „Пробоєм“, що спричинило Редакції великі грошеві страти.

Міністер Бенеш у промові звертається до багатьох чинників. Промовляє до прийшлих на Підкарпаття чехів, як до творців і захистників сучасного, для нас надзвичайно тяжкого, режиму на Підкарпатті; говорив до місцевих мадярів; де-що каже і на адресу закордонних ревізіонистів, пару улесливих фраз кидає закордонним противіврізіонистам, а найбільше місця відводить нам, автохтонному українському населенню Підкарпаття.

Чехам міністер Бенеш щиренько подякував за якусь каменярську, ніби надзвичайну працю на всіх ділянках життя нашого народу підбадьорюючи їх запевненням, що вони можуть не боятися не користуватися для них змін на протязі століття. Цим апробував він їхню дотеперішню діяльність і після цього не залишається їм нічого іншого, як робити і на далі те, що робили вони дотепер.

Місцевих мадярів та закордонних ревізіонистів поучив про нереальність їхніх побажань щодо прилучення Підкарпаття знову до Мадярщини, обґруntовуючи це причинами міжнародного характеру. Закордонних противіврізіонистів, в особі вже дуже невиразної Антанти інформує і запевнює в тому, що на Підкарпатті все є в найліпшому порядку і що їхнє рішення про прилучення Підкарпаття до ЧСР є найреальніше, безсумнівне і непідлягаюче критиці.

Уступ промови до нас найобширніший. Коли б міністер Бенеш не був узаним соціологом та адекларованим демократом, а навіть і соціалістом, то розбір цієї частини промови був би лекший. Однаке в данім випадку це так і тому розбір ускладнюється.

Не знати, чому міністер Бенеш рішив нараз так багато научити нас. Він виложив нам і історію нашої Батьківщини, викладаючи її в релами, котрими напевно не послуговується ніяка наукова інституція взагалі, а Чеська Академія Наук з окрема, бо остання пояснює історичну минувшину нашої країни інакше. Користаючись доказами дуже мало відомого історика, якогось А. Петрова, твердить, що ми, аж до мови потрібно уважати уступ, де міністер Бенеш приирає поставу знати котрий з черги?) винахід на земній кулі нового, дотепер ще не відомого народу, назва котрого мала б бути: „Карпаторуський народ“ (знову не знати зі скількома с?). Цей, лише відкритий народ ніби має замешкувати на Підкарпатті і то лише в його сучасних межах, без великого кусня нашої землі, насильно відрваного від нас і прилученого до Словаччини.

Міністер Бенеш завдав собі багато праці ще й з доказом, що ми українське населення Підкарпаття, як суспільна група, як народ аж до прилучення до ЧСР взагалі не існували; існували як сира етнографічна маса і як така нічого не знали, жили величезними примітивами культурного, економічного, суспільного, адміністраційного та політичного характеру. Іншими словами знаходилися ми, як громада і нація в положенні, котре мабуть нічим не ріжниться від побуту, коли вже не звичайної тварини, то принаймні первобутної людини.

„Потішив“ нас і тим, що наша політична доля вирішена вже на цілі століття очевидно не нами самими, а сильнішими цього світу і тому незалишається нам нічого іншого, як зі всім цим погодитися і повільнєсенько та обережно, по вказівкам і бажанням зовні, підготовлятися, „доростати“ культурно, господарськи, соціологічно і політично, аби бути припущенми до зłożення іспиту, очевидно перед чужою комісією, на право осягнення „максімума“ наших національних ідеалів: культурної автономії.

Міністер Бенеш не стримався від похвалення своїми успіхами, які він мав осягнути у Лізі Народів відносно вирішення в Женеві можливих скарг з Підкарпаття. Зі сказаного виходить, що всі можливі скарги вже наперед засуджені на неуспіх, бо в Лізі Народів рахувалися, рахуються і будуть рахуватися при вирішенні всіх скарг лише з опінією Міністерства Закордонних Справ ЧСР, в чому ми не сумніваємося, бо ж Ліга Народів аж надто доказала, що у своїх рішеннях рахується лише зі силою і завжди узнає правду сильнішому.

Оскільки п. міністер в аж надто багатомовним у питаннях менші важких, остільки у справах кардинальної ваги, як напр. господарських та ін., він в надзвичайно здергливим. Господарське життя Підкарпаття відбувається лише парою загальниковых фраз, які зводяться до ствердження господарської біди не лише на Підкарпатті, а і в інших країнах ЧСР, як Чехи, Словаччина і ін. Розуміється господарська скрута в всюди, але на Підкарпатті вона вже не зносима і шкода, що про

це в промові умовчується, П. міністер пояснює господарське лихо на Підкарпатті лише світовою кризою, з чим не зовсім годиться, бо у великий мір до неї спричинюється і господарська політика уряду.

В промові подається до відома і те, що ЧСР мала витратити за останні 15 років на цілі Підкарпаття головно в справах шкільних, хліборобства, публічних праць і гібени коло 1.600.000.000 кч. Цифра імпонуюча, але коли взяти на увагу те, що за ці ж 15 років ЧСР взяла з Підкарпаття, на підставі статистичних даних, коло 2.000.000.000 кч лише податі, крім інших прибутків з природних багатств (сіль!) Підкарпаття, то значіння з витраченого півтора міліарду буде значно менше. Відмічається і те, що величезна частина з цієї суми витрачена на цілі, в яких в першій мірі користають самі чехи в формі: коло 37.000 найвищих і нижчих урядовців, чеського шкільництва, люксусово заряджених урядових та приватних приміщень для чеського ж урядництва то прийдеться до висновку: вгадану суму 1.600.000.000 кч ало-жило саме Підкарпаття і що Підкарпаття попри свою господарську, культурну, а може й політичну завідсталість в країною прибутковою, а не дефіцитною, як про це часто і багатьма говориться і пишеться. Нас би дуже тішило, коли б п. міністер подав до відома про всі надбання в господарськім житті Підкарпаття за останніх 15 років, а особливо коли б поінформував нас про конкретні плани господарської розвбудови нашої країни в найближчому майбутньому. На жаль цього не сталося, а кінцевий уступ промови: „На майбутнє республіка буде дбати про те, щоб місцевий елемент русский і русинський також брав участь з'окрема в торгівлі й у промисловості, рівноцінно з мадярськими й єврейськими чинниками...“ Нас мало задоволеняє, як фраза надзвичайно крилата, мало конкретна і нічого не кажуча. Тому з певністю можемо твердити, що справа переведення справедливої земельної реформи, регуляції та комасації землі, інтенсифікація сільського господарства, упромисловлення країни, лісової господарки, торгівлі і багато інш. залишається і надалі невирішеною, а навіть і без тенденцій до її вирішення. Без скорого ж вирішення цих справ зовсім неможливо сподіватися уцасливлення нашого народу, чого так бажав у промові п. міністер. Лише господарський добробут уможливлює безперешкідний, успішний розвиток народу. П. міністер маєть іншої думки і тому дуже мало застановлюється в промові про найважніше для Підкарпаття, але нам від цього не легче.

В останнім разділі промови — закінченні, зачує нас п. міністер до обовязків, наскрізь пересякнутих абстрактними надідеалізмами та мессіянізмом. Наші обовязки, по раді п. міністра, могли б звестися головно до слідуючого: 1) перевести своє дефінітивне відродження й визволення національне, культурне, політичне й соціальне; 2) в мотивів ініби демократизму та всевіропейськості: „... витворити собі у сподулі зі своєю рідною культурою — свою політичну, культурну й національну індивідуальність у межах своєї невеликої (підкреслення нане — Ред.) території та в тіснім співробітництві з Чехословачкою республікою...“ Цей обовязок мав бути специфічно підкарпатський, бо він непримінний для Чехословаччини, Польщі та Югославії тому, що Підкарпаття „... живе в інших географічних і політичних відно-

синах...“(?); 3) третій обовязок має бути чомусь спеціально важливим і далекосяглим, бо наказує конче і назавжди належати до ЧСР, редком тяжкої боротьби її европейських конфліктів спричинюваних ЧСР, Мадярщиною, Польщею, Україною та Росією і 4) цей обовязок ще більший: за всяку ціну спричинюватися до територіальної сполуки ЧСР з Румунією, аби уможливити політику Малої Догоди і таким чином творити нову історію Середньої Східної Європи в чому п. Підкарпаття.

Не має двох гадок про те, що всі ці обовязки для нас не досягають, бо вони є вимислом політичних кол, від нашого народу далекостоячих. Крім того виконання їх вимагає від нас величезної пожертвенності аж до національного самозаперечення в формі відкриття себе від природнього, рідного пня — багатомілійонового українського народу, нерозлучною частиною котрого ми себе чуємо тепер і почуватимемо завжди. Лізти зі шкіри за утримання сталої територіальної сполуки з Румунією та підтримання політики Малої Догоди нам не хочеться. Румунія сильно поневолює наших братів на Буковині та Бесарабії і було б великим лихом коли б ми не мали цього на увазі при стосунках з Румунією. Творити нову історію Середньої та Східної Європи ми хочемо і будемо, лише не як чинник мікрокопійно малої, штучної, скорійше псевдо-нації „підкарпаторуського народу“, а як чинник великого Українського Народу. Тому для нас зовсім не має і найменшої потреби доказувати правдивість твердження п. міністра: „...що й малі країни, й малі уламки нації (котрої? — бо після теорії п. міністра ми маємо творити не уламок, а цілу „карпаторуську націю“) можуть стати через свої завдання й їх вирішення великими“. Історична дійсність доказує, що лише великі країни та нації можуть успішно виконувати та вирішувати великі завдання, в той час коли малі завжди були, є і напевно будуть лише об'єктами, а не суб'єктами у вирішенні ріжких завдань у всіх ділянках життя людства в світовім мірилі. Це наше становище не є відреченням від ідеалізму та месіянізму, чого вимагає від нас п. міністер. Для нас, українців, ідеалізм річ не чужа, а навпаки, ми на протязі нашого історичного істнування все йому служимо лише від тепер, научені гірким досвідом, заявляємо відверто — той ідеалізм мусить бути дійсно вселюдським, широкого та глибокого світогляду та яскраво виразним словом перспективою на марканні вигоди для тих, хто за нього боротиметься і приноситиме йому жертви. В промові п. міністра цього не має і тому його поради для нас є малопереконуючими, а вмовлювані ним нам обовязки мусять прийматися з великим застереженням, а в багатому й з запереченням.

У своїм бажанні витворити з нас націю ad hoc, доходить п. міністер аж до заперечення фактів дійсности, особливо там, де твердить, що українство на Підкарпатті є не що інше як лише: „...хвилеві, переходові фантазії, що в практичному політичному житті не зможуть ніяк вдійснитись...“ Якраз ота практика доказує, що українство на Підкарпаттіростає страшеним темпом і вже недалекий час

його цілковитої перемоги. Все це політичними чинниками ЧСР внутрішньо відчувається, але на зовні заперечується з запоніжжям однаке гострої боротьби урядів з тими, хто не поділятиме ідеї його „карпаторуської нації“. Життя, досвід і практика доказують, що кожна поневолена нація мусить сподіватися ріжких утисків та готуватися до борення їх.

Промова міністра Бенеша викликує приблизно слідуючі відголоси:

- 1) почуття образів зі сторони промовця за підсніження нас як нації та за перекручування і заперечення нашої історії культурної та політичної; 2) почуття розчарування з того, що промовець своєю концепцією для Підкарпаття обосновує лише на фактах сучасної фізичної перемоги. Як соціаліст і демократ мусів би у справі Підкарпаття заянти інше становище, оперте не лише на фактах фізичного характеру, але узгляднюючи і стремління та побажання і українського населення Підкарпаття; 3) разячою є і та хаотичність, котрою послуговується промовець при називанні нашого народу, називаючи його карпатороссами, русинами, руськими, росіянами, українцями, малоросами та ін. Означення назви нації вимагає точності. Оскільки ми знаємо, п. міністрові це відомо і він цього дотримується сам і вимагає від інших (напр. назва чехословак) лише не завжди і не до всіх. У відношенні до нас точність у назві п. міністрові небажана. Розуміємо; 4) гідним до запримічення є і те, що промовець не завжди є послідовним у своїх висновках щодо адміністративної та політичної підготованості нашого народу. В багатьох місцях промови підкреслюється його велику завідсталість, а в багатьох місцях навпаки твердить про нашу доспільність. Правду має лише у останнім твердженні, бо є правдою, що наш народ вже доріс до політичного та державного життя; 5) застрашуючий момент у промові є сильний, а застрашення — річ малопереконуюча; 6) клич: „Діли і пануй“ промовцеві знаний і він послуговується ним при висновках промови.

Яке ж наше відношення до промови? Відемне. Дякуємо п. міністрові за його одвертість. Справа поставлена ясно, а до ясно поставленої справи застосування лекше.

На загал індуктивна і дедуктивна будова промови твердо перевинує нас в тому, що п. міністер керувався головно чеською, а не нашою народністю, а тому і її концепція для нас не доприйняття, що примушує нас до підсилення плянової, активної праці на всіх ділянках життя нашого народу, аби в щонайскоршому часі осягнути те, що необхідне для повного ущаливлення українського народу і нашої країни.

УВАГА! Апелюємо до всіх національно свідомих українців, щоб негайно вирівняли свої залежості і заслали передплату на рік 1935, щоб тим уможливили дальній вихід одинокого часопису — студенської і робітничої молоді Підкарпаття — „ПРОБОЄМ“!
Просимо всіх як найліпше використати приложені чеки.

С. Р.:

Сучасний політичний стан на Підкарпатті.

Рік 1934. в політичнім житті Підкарпаття був дуже помітний. Вже боєм, сильний народовецький рух на Підкарпатті ще більше застиковувався. Серед молоді виринала потреба скликати ІІ. з'їзд з гаслом «у власні сили — все для народу!». Ця думка обхопила всю народовецьку молодь, що рішучо зголосилася до слова на своєму ІІ з'їзді в Мукачові. Там осудила галапасування на українськім населенні Підкарпаття всяких чужих політичних партій і рішила працювати над заснуванням самостійної української національної партії.

Підготовка і сам ІІ. з'їзд зробив великий розріх серед всіх галапасуючих партій. І так чсл. соціал-демократична партія не вміє собі ради дати з молоддю і аж до Праги, до централі мусить звертатися за порадою: як має поставитися до ІІ. з'їзду народовецької молоді. А «могуча» аграрна партія уділяє гроші, досі зненавидженим українцям, щоб видавали по українські аграрні „Землю і Волю“. І хоч ужгородська московофільська централя аграрної партії відреклася від аграрної „Землі і Волі“ і торжественно спалила її, то все таки українська „Земля і Воля“ хвалить до небес україножерську аграрну партію та з розпукою заявляє, що її „болить можливе розбиття нашої державновторочої організації — республіканської земледільської партії на Підк. Русі“ (підкresлення їх в б. числі — Ред.)

В таких замішаннях заявляються на Підкарпаття ріжні міністри: один за другим виголошують гучні промови і по „nadšeném přijetí“ за „volání nadšeného“, „Eljén“ і „Nazdar“ вертаються до Праги. А Фенцик іде до Америки збирати гроші, щоб ще на якийсь час піддержати крахуючий московофільський рух на Підкарпатті.

Тим часом „Карпаторусский Голос“ переживає духову кризу, яка кінчиться його смертю. Зявляється вже „істінний“ „Русский Народний Голос“, плачений чеськими грішми, який приносить на світ ніщо інше, як те, що вже українці давно сказали, а то, що померший „Карпаторусский Голос“ видавався дійсно за польські гроші. Не треба було довго чекати, зявляється „Наш Карпаторусский Голос“ твердячи, що він „незалежний і непродажний“, але що продажним і зрадницьким є „Русский Народний Голос“.

І так московофільський рух на Підкарпатті має аж два денники плачені чужими грішми для розбиття українського руху, що не має ані одного денника, але за ним стоїть вся молодь і молода інтелігенція і він нестримано йде вперед до остаточної ліквідації гнилого, здеморалізованого московофільського руху на Підкарпатті.

Це дуже добре відчувають і самі московофіли, тому шукають якось виходу в неминучої загибелі, шукають компромісу і готові зйті на якусь середню дорогу і прийняти „русинізм“ („Живая мисль“ ч. 4). Замітний „русинізм“ і в державнім „лейб-журналі“ як його зве „Наш Карп. Голос“ то є в „Русском Народном Голосі“ де в 17. числі поміщенено українську статтю („Дописъ из Хуста“) етимологічним правописом.

З наближаючимися виборами влада обіцяє назначення губернатора і переведення в життя автономії. Фактом є, що та автономія, після слів п. міністра Бенеша буде здійснюватися „поступенно“ за яких б або й більше літ, а губернатором назначать чоловіка, що буде брати губернаторську велику платню, а для народа нічого не зробить. А може ще до того буде підпирати москофільський рух, а нищити український. Партія того самого міністра Дра Бенеша, що признає рацію українцям і що ніби то стреміть до злуки обох напрямів, видала на днях чисто по московськи „Карпаторусське Слово“ для поборювання українського руху. Отже факти заперечують голосні святочні слова і обіцянки!

Коли ми тверезо розглянемо пережитих „автономних“ 15 літ в ЧСР., а головно цей послідній рік 1934 то побачимо, що українцям дійсно нема чого надіятися на якусь справедливість з боку влади, на справедливе назначення губернатором українця і на справедливе переведення автономії. Чиж не цього року чеський уряд на Підкарпатті забороняє наш національний синьожовтий прапор, одинокий автономний знак, під яким прилучили Підкарпаття до ЧСР? І взагалі нема чого надіятися українцям на якусь чужу поміч чи на поміч чужих чеських партій. Тут одного потреба. Зрозуміти потребу часу, зрозуміти клич молоді і власними силами творити самостійну українську політику! Таж українці мають за собою всю молодь і молоду інтелігенцію, більше як $\frac{2}{3}$ всього підкарпатського учительства й пару священиків, тож чи не буlob ліпше теперішнім нашим політичним провідникам, покинути всі чужі партії і створити одну самостійну українську національну партію, яка б певно виграла при будучих виборах. Тоді покаже український народ на Підкарпатті свою силу і свою волю на всіх ділянках підкарпатського життя!

Михайло Попович:

Верховина голодує...

Зі всіх кутків Верховини надходять вістки, що частина нашого населення голодує, а більша частина недоїдає. Кожноденна їда верховинського населення є: бараболя і росіл та кусок вівсяного хліба. Навіть мелайний (кукурудзяний) хліб є великою рідкістю. Кукуруза там не родиться, а купити нема защо. Праці ніякої чоловік не може знайти і тим самим цілими тижнями не заробить ані пятку!

Коли до цієї біди дадамо довги, то вповні можемо уявити собі катастрофальне положення верховинського селянства. Нема тієї родини, нема того села, щоб не довгувало величезні гроші. Навіть відсотки (проценти) не може сплачувати, хоч продає від голodoих дітей молоко, яйця, а дещо в худобі. Тепер ще чекається екзекуція за порцію (податки) і тоді прямо лігати та вмирati, бо не остане нам з нашого мізерного маєтоку ані стеблина.

Помочі від державних урядів або від чеських партій, що перед виборами обіцяють нам їх виступники — але „наші“ люди — гори й

доли, нема ніякої. О скільки нам відомо, пани яких ми вибрали, щоб нам помагали, спіхують себе наперед. Бігають до Праги і замісць вистарати для нас праці, стараються про свої партійні діла.

Візьміть наприклад найбільшу у нас чеську аграрну партію. Всі уряди на Підкарпатті підлягають її диктатурі. Все робиться і ні-її сенатор Бачинський, та посли Щерецький, Прокоп і Заяць подали панську мову — чужу московську бесіду), самі збагатіли, а ти неборе дуть нові вибори то знову голосуй на аграрів. А пан сенатор Бачинський ще хоче бути й губернатором. Хоче осягнути свій сон — тут Підкарпаття до ЧСР., коли так бігав до Будапешту і хотів дістати той губернаторський столець за ціну нашого народу!

Не зробила для нас нічого аграрна партія, не зробили й інші. На примір якась московська трудова партія, яка має за сенатора буковинського емігранта Цуркановича. Чи замісць нього сенатором не міг бути наш чоловік? Міг! Але хитрий чужинець Цурканович підлизався до чехів і тепер чуємо, що чехи навіть дали йому гроші, щоб друкував для нас московську газетку „Русский Народний Голос“.

Автономна партія, на чолі з Бродійом, хоч бодай щодня обіцяє нам автономію. Чи наймося ми з тієї автономії, не знаю. Знаю тільки одно, що всі ті партії: аграрна, трудова, автономна, народних соціалістів і др. абсолютно для нас нічого не зробили, окрім того, що домагаються для нас чужої московської мови, до урядів завели чеську, постарались про народні чеські школи для жидівських дітей, а наші діти обідрані, голодні учаться по куцях; словом зробили для нас стільки біди, з якої до сьогодня неможемо вийти. Наближаються вибори, треба буде їм порядно віддячитися за все те, що для нас зробили!

Тим часом від влади рішучо домагаємося: 1. Голодуючому населенню Верховини негайної безпосередньої допомоги збіжжам. 2. Розпочаття праці в державних лісах. 3. Відписання всіх селянських довгів на 50%, і 4. Заставлення всяких екзекуцій!

Н. Свій:

Причинок до нашої кооперації

(Закінчення).

дання і завдяки цьому товариство вже по трьох місяцях стало на власні ноги і міцно на них стойти і тепер, що стверджує і останній діліс керівників товариства: „Товариство наше помалу розквітає... Вже самі купуємо й ціnuємо... Зі Студенцями вже вчинили розрахунок, а в Келечинцями думаємо чинити... З Галятином уже ми виквітувалися...“

Крамниця від самого початку міститься в селянській хаті Д. Зубанича, котрий є продавачем. Приміщеня вона у звичайній коморі. Полиці, стіл, цінник та таблиця зроблені з дерев'яних дощок, даро-

вою працею членів Управи. Книговодство вів два роки учитель, а тепер веде хлібороб Г. Юртін. Товаровий оборот за $2\frac{1}{2}$ року існування крамниці виносить всього лише коло 30.000 кч., але це облящан зовсім не застрашує. Не страхає тому, що: 1) більший оборот і не можливий, бо оселя нараховує населення до 400 душ, до того з малим ринком споживи та з малою закупо-здатністю з причини їхньої бідності; 2) що приміщення і продавець завжди підбираються так, аби останній міг при продавецтві й господарювати і тому побрана ним до тепер платня в сумі коло 1100 кч. його задовольняє, так само як і сталий довізник товарів М. Берегій, людина ідейна, задовольняється тяжкою працею на користь товариства за малу винагороду, бо всього лише 2% від суми привезених товарів; 3) що Управа й Надзвірна Рада, ведена головно В. Берегієм, увесь час стараються бути чинними без жадної грошової винагороди і 4) що решта членів піддержує товариство. Все ж таки при оцінці облящанського товариства числа мають менше значіння. За числами звернемося другим разом до інших товариств, а тепер закінчуємо відміченням, що завдяки почину облящан, допомозі студентів, дбайливості та жертвенності керівних органів, зацікавленню та підпертою членів і нарешті моральському посиленню нашого населення з дооколишних сіл, утворилося й збереглося грошове маленьке, але ідейно велике господарче товариство, котре мусіло відповісти надзвичайно багатьом великим вимогам, а головно: 1) уможлити облящанам віддалево вигідне закупно річей першої потреби; 2) постачати їм товари дешеві ціною і добре якістю; 3) бути ціновим та якісним регулятором для торгівців близької околиці, аби в такий спосіб допомагати своїм братам в сусідніх селах рятуватися від біди; 4) бути розсадником кооперативних ідей на околиці; 5) наглядно переконати інші села в організаційних здібностях, і на господарчій ділянці, нашого населення; 6) доказати, що гасла: „Нам ніхто не допоможе крім нас самих“ і „В об'єднанні власних сил — до добра і краси“ є одиноко правдиві і 7) доказати панам з Краєвого Дружественного Союза в Ужгороді, що вони не є здібні, ані ідейно, ані організаційно вести кооперативний рух на Підкарпатті.

Тішимося, що можемо відмітити виконання облящанами тих завдань та що це спричинилося до: 1) масового заложення, само собою поза плечами Дружественного Союза в Ужгороді, кооперативів у багатьох селах ріжких округ Підкарпаття; 2) до значного подешевлення та поліпшення продаваних товарів; 3) до зорганізовання та зближення більшої громади людей, бажаючих поліпшити свій добробут; 4) до витворення нової системи правдивої, широко народної, ідейної кооперації на Підкарпатті як одиноко покликаної до виборення нашему народові всебічного гаразду і 5) що керівники „Краєвого Дружественного Союза“ вже відчувають загрозу та ріжкими нечесними способами хочуть прикрити свою шкідливу діяльність, а це їх вже не врятує і нездовго вони скрахують.

Ми не хочемо твердити, що почин та осягнення облящан вже тепер виказуються вислідами величезних розмірів. Від того біда на Підкарпатті зменшилася дотепер лише в незначній мірі. Ми лише хо-

чесмо підкреслити, що наразі ті висліди сильні не розмірами, а здо-
ровою життєвою тенденцією, отже стремліннями, котрі лише з
часом та при взаємній допомозі принесуть величезні висліди
всебічного добробуту населення нашої країни.

Тому якраз облящанське товариство належить до перших, піо-
нерських, а його членам та тим хто, йому допомагав, хай буде честь
слава й подяка!

Петро Селянський:

Що представляти?

Зближаються Різдвяні свята. По всіх читальнях „Просвіта“ йде
запит: що представляти? І дійсно трудно вгадати „що“? Одна чи-
тальня представила вже дуже багато і думає, що вже нема відповід-
ного ужгородська центральна „Просвіта“ вже кілька літ не змоглася
видати бодай один список театральних книжок, які, раз на все, дала
б затвердити Краєвим урядом в Ужгороді і які могли б представляти
читальні „Просвіта“ по селах. Малий обєм часопису „Пробоєм“ не
дозволяє подати ширше про ті пісні, які надаються на сільську сцену.
Але що можемо — робимо!

Допоручуємо такі пісні: 1. На одну дію. а) Різдвяні: Блаж-
кевич І.: Вертеп, сценічна картина, Гоголь-Степняк: Кохання у міш-
ках або у Різдвяну ніч (комедія) (5 муж. 3 жінки), Карпенко Іл.:
Святого вечора (драма), (3 м. 2 ж.), Чебишева-Дмитрова: Ялинка
(9 м. 6 ж.), Нерішена: Різдво Марусі (2 м. 4 ж.), Орлівна: Христова
ялинка (6 м. 1 ж.), Головін: Сон дівчини (3 хл. 2 дів.), Мартиневич:
По коляді (4 м. 3 ж.), б) Комедії: Бобикевич: Настоящи (3 м. 2 ж.),
Курцеба М.: Свідки (7 м. 1 ж.), Сатана в бочці (3 м. 1 ж.), Лотоць-
кий: Людські язики (Довгоухий сват) (4 м. 3 ж.), Васильченко: На
перші гулі (3 м. 2 ж.), Казанівський: Чорт не жінка, Марусин: Хоч
раз його правда (2 м. 1 ж.), Трембицький: Іцко сват (5 м. 2. ж.),
Цеглинський: Тато на заручинах (6 м. 5 ж.), Кропивницький: По
ревізії (4 м. 2 ж.), Омелянець: Лихо з жінкою, лихо без жінки (3 м.
2 ж.), Фредро А: Які хорі такі докторі, Васильченко: Куди вітер віє
(малюнок, 3 м. 2 ж.), Григорович: Сирота (драма). 2. На дві дії.
Комедії: Мартиневич: Весілля з поправками (4 м. 4 ж.), Наумович:
Знімчений Юрко (9 м. 2 ж.), Тімора І.: Комедія про чоловіка, що
редагував Хлібороба (7 м. 3 ж.). 3. На три дії: Вільшенко: Віфле-
ємська зоря (27 м. 2 ж.), Комедії: Калинець С.: Данило чарівник (4 м.
1 ж.), Конич-Лисенко: Живі покійники (4 м. 1 ж.), Запорозький скарб
(5 м. 3 ж.). Кропивницький: Пошились в дурні (6 м. 2 ж.), Марусин:
Пан писар (6 м. 3 ж.), Квітка-Основяненко: Сватання на Гончарівці
(5 м. 2 ж.) оперета, Котляревський: Наталка полтавка оперета (4 м.
2 ж.), Кухаренко-Старицький: Чорноморці, оперета (16 м. 4 ж.), Ар-
тимовський С.: Запорожець за Дунаєм, опера (8 м. 2 ж.), Корженев-
ський: Верховинці драма (8 м. 3 ж.). 4. На чотири дії: Луцік:
Віфлемська ніч (6 м. гурт), Комедії: Старицький: За двома зайцями

(6 м. 10 ж.), Тобілевич: Сто тисяч (7 м. 2 ж.) і Хояїн (12 м. 4 ж.),
Грінченко: На ясні зорі, драма (5 м. 3 ж.). 5. На п'ять дій: Тобі-
левич: Мартин Боруля (10 м. 2 ж.) і Розумний і дурень (11 м. 5 ж.),
Старицький: Ой не ходи Грицю, драма (7 м. 8 ж.)

Всі книжки можна дістати у Книгарні наукового товариства ім.
Шевченка у Львові, Ринок ч. 10, а декотрі і в книгарнях на Підкар-
патті.

„Наші пішли в гору“.

Розлетілась по Празі вість, що українські учителі Підкарпаття
співають вже державний гимн українською мовою.

Це спричинило велику радість між деякими празькими українцями,
мовляв, що „наші пішли в гору“!

Не дай, Боже, діждатися перекладу польського гимну, а то не
лише „в гору підемо“, але від щастя й задушимося. Б.

Увага ровідникам виправ на II. з'їзд молоді.

Редакція часопису підкарпатської молоді „Пробоєм“ задумує ви-
дати брошуру про II. з'їзд української народовецької молоді Підкар-
паття, що відбувся 1. липня 1934 в Мукачові. Тому звертається до
всіх організаторів і провідників, що вели виправи молоді зі свого села
на II. з'їзд до Мукачова, щоби до кінця січня 1935 заслали до редакції
„Пробоєм“ такі справи: 1. Назва села й округу, з якого виправа була,
2. Хто її організував, 3. Хто її провадив до Мукачова, 4. Кільки осіб
числила (з того кільки хлопців, а кільки дівчат), 5. Які організації
брали в ній участь („Просвіта“, Січ, Пласт і т. п.), 6. Кільки виправа
мала національних синьожовтих прапорів, 7. Чи мала оркестру, 8. Чи
виступала на з'їзді: з чим, коли і подати точну програму.

Всіх учасників II. з'їзду редакція просить, щоб надсиали з'їздові
фотографії, свої враження і спостереження і взагалі все, що могло би
увійти до брошури.

Редакція „Пробоєм“.

Студенський вісник.

Звичайні загальні збори Союзу Підк. Українських Студентів відбулися дня
3. XI. 34. р. в домівці Празької „Просвіти“, де в приміщений і Союз. На зборах
були присутні всі члени, котрі находяться в Празі, як рівно ж і богато гостей.
Братиславську філію заступав тов. І. Кошан.

Зізвіту функціонарів було видно що Союз, керуючися ідеями націоналізму,
виконав поважну працю. Члени виділу працювали при видаванню часопису
„Пробоєм“ та брали значну участь в підготовці II. з'їзду народовецької мо-
лоді в Мукачеві. Особливо треба підчеркнути працю при празькій „Просвіті“,
де в організовані наші робітники з Підкарпаття. Було вистарано домівку для
„Просвіти“ де можуть сходитись наші робітники, котрі тепер переважно без
праці. При „Просвіті“ заложено курси, на котрих учати і члени Союзу. Відбу-
лося рівно ж багато викладів на різкі теми. По звітах одноголосно загальними